

TRUNG TÂM BẢO TỒN DI TÍCH VÀ DANH THẮNG QUẢNG TRỊ

THÀNH CỔ QUẢNG TRỊ

QUANGTRI CITADEL

NHÀ XUẤT BẢN THUẬN HÓA

TRUNG TÂM BẢO TỒN DI TÍCH VÀ DANH THẮNG QUẢNG TRỊ

THÀNH CỔ

QUẢNG TRỊ

QUANG TRI CITADEL

NHÀ XUẤT BẢN THUẬN HÓA
HUẾ - 2010

Thành cổ Quảng Trị được bảo tồn ngay tại trung tâm thị xã Quảng Trị anh hùng (khu phố 4, phường 2), chỉ cách Quốc lộ 1A 2km về phía bắc, cách bờ sông Thạch Hãn 500m về phía đông.

Thành cổ Quảng Trị là công trình thành lũy quân sự dưới thời nhà Nguyễn. Khi thực dân Pháp, về sau là đế quốc Mỹ xâm lược nước ta chúng xây thêm tại Thành cổ nhà lao để giam giữ những người yêu nước, chiến sĩ Cộng sản. Đặc biệt trong cuộc Tổng tiến công và nổi dậy năm 1972, Thành cổ là nơi được cả thế giới biết đến và khâm phục bởi những chiến công hiển hách, những tấm gương anh dũng hy sinh trong cuộc chiến đấu 81 ngày đêm bảo vệ Thành cổ của quân và dân ta.

THÀNH CỔ QUẢNG TRỊ XƯA

Để trấn giữ phía bắc kinh đô Phú Xuân (Huế), mảnh đất Quảng Trị luôn được nhà Nguyễn coi trọng, dùng làm dinh (tĩnh) trực lệ kinh sư (trực thuộc Kinh đô), cho đắp thành lũy. Từ đầu đời vua Gia Long (1802) đã cho đắp thành Quảng Trị tại phường Tiền Kiên, huyện Đăng Xương (Triệu Giang - Triệu Phong ngày nay). Đến năm Gia Long thứ 8 (1809) dời dinh lý đến xã Thạch Hãn, huyện Hải Lăng (thị xã Quảng Trị hiện nay).

Nguyên gốc thành được đắp bằng đất theo dạng hình vuông. Mãi đến năm Minh Mạng thứ 18 (1837) thành mới xây bằng gạch. Thành cổ Quảng Trị có kiến trúc theo kiểu vauban (vô-băng): bốn góc thành nhô hẳn ra ngoài tường, dùng làm 4 pháo đài canh giữ. Chu vi vòng thành là 489 trượng 6 thước (2.080,8m), tường cao 1 trượng 1 tấc (4,25m), phía dưới chân tường dày 3 trượng (12m), ở thượng thành có tường bắn dày 1 thước 6 tấc (0,65m). Các cửa: Tiền, Hậu, Tả, Hữu xây hình vòm cuốn, rộng 3,4m, phía trên có vọng lâu, cả 4 cửa đều nằm chính giữa 4 mặt thành. Bên ngoài thành là hệ thống hào bao quanh với độ sâu 8 thước (3,2m), rộng 8 trượng 2 thước (34,85m).

The citadel is preserved at Quang Tri heroic town center (block 4, ward 2). It located only 2km from highway 1A in the North, and Thach Han river 500m in the East.

Quang Tri citadel was used as a military fort under the Nguyen dynasty. During the French and American wars, they built a prison here to hold the patriots. During summer of 1972, when the general offensive and uprisings took place, the citadel become well-known, and it got the admiration from the world to the glorious feat of arms and the heroic sacrifices of our soldiers and people for the 81-day and night-fighting for its stand.

THE OLD QUANG TRI CITADEL

To safeguard the north of Phu Xuan capital (Hue), the Nguyen dynasty realized the importance of Quang Tri area and took it as a dinh (province) under direct administration of the capital, it was strengthened then by fortifications. In the beginning of King Gia Long reign (1802), Quang Tri citadel was fortified at Tien Kien ward, Dang Xuong district (Trieu Giang - Trieu Phong, nowadays). At the 8th reign of Gia Long King (1809), the citadel was moved to Thach Han commune, Hai Lang district (Quang Tri town, nowadays).

The citadel was originally built by soil in square. To the 18th reign of Minh Mang King (1837), it was rebuilt with bricks. It based on vauban design (military citadel): four corners protruded from the walls and used as four strongholds. It has a perimeter of 489 truong and 6 thuoc (2,080.8 m), wall height of 01 truong 01 tac (4m), wall foot thickness of 03 truong (12m), in upper part of the citadel there was shooting pad of 01 thuoc and 6 tac (0.65m). All Front, Back, Left, Right gates (Tien, Hau, Ta, Huu) were constructed in arches shape of 3.4 m wide, roofed by curving tiles and located in the center of 4 sides of the citadel. The citadel was isolated by surrounding moats of 8 thuoc (3.2 m) deep and 8 truong 2 thuoc (34.85 m) wide.

Inside the citadel there're various architectural works like: out-of-town place, flag tower, province chief palace,

Nội thành gồm có các công trình kiến trúc như: Hành cung, Cột cờ, dinh Tuần vũ, dinh Án sát, dinh Lãnh binh, ty Phiên, ty Niết, kho thóc, nhà Kiểm học, nhà lính... Trong đó Hành cung được xem là công trình quy mô nhất: Bao quanh là hệ thống tường thành dạng hình vuông với mỗi cạnh 100m, có hai cửa ra vào theo hướng nam bắc. Bên trong là một ngôi nhà rường kết cấu 3 gian 2 chái, mái lợp ngói liệt, trên có trang trí họa tiết "lưỡng long châu nguyệt", dây lá... Đây là nơi để vua ngự mỗi khi đi tuần thú, nơi làm lễ thăng quan cho các quan lại cấp tỉnh và là địa điểm tổ chức các tiết lễ khác trong năm. Suốt gần 140 năm (1809 - 1945) dưới thời quân chủ phong kiến, Thành cổ Quảng Trị là trung tâm kinh tế, chính trị, quân sự của tỉnh Quảng Trị, là thành lũy quân sự để bảo vệ kinh đô Huế ở phía bắc.

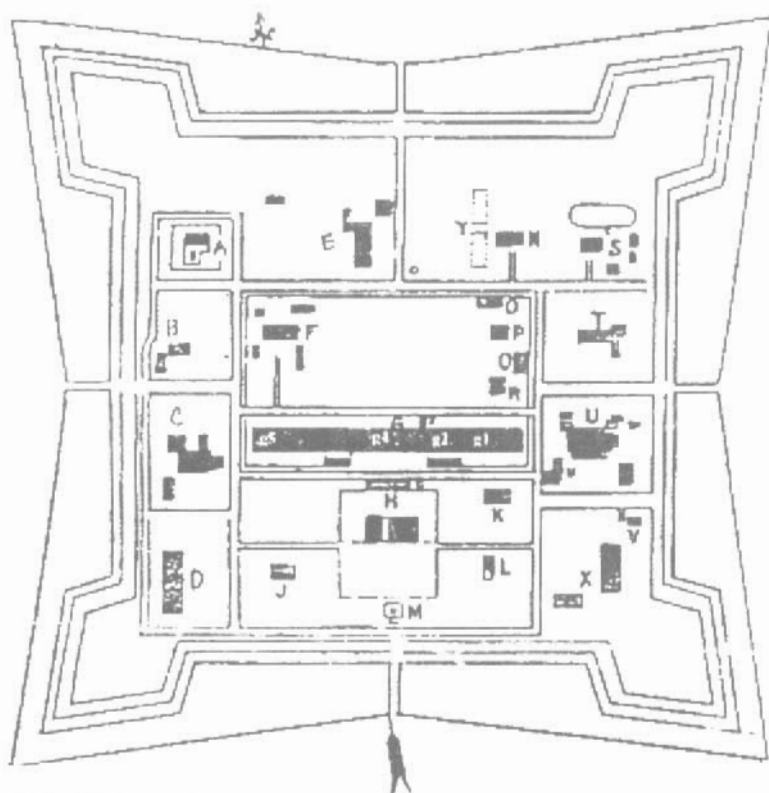
Một cổng thành Quảng Trị nguyên gốc.

An original gate of the Ancient Citadel.

Ảnh: Đoàn Công Tính

Năm 1885, vua Hàm Nghi trên đường ra Tân Sở (Cam Lộ - Quảng Trị) dựng căn cứ chống giặc đã ghé lại Thành cổ Quảng Trị để kêu gọi mọi tầng lớp nhân dân đứng lên đấu tranh chống thực dân Pháp xâm lược.

PLAN DE QUANG- TRI

Vu le C^t du cercle

Signature

27 Janvier 1883
Le Lieutenant

Signature

Echelle $\frac{1}{4000}$

Planche III — Plan de Quang Tri (Réduction du plan au 1/7000. par M. Nguyễn-Thái.

THÀNH CỔ QUẢNG TRỊ NĂM 1889

Chú dẫn:

A. Nhà lao.	+ g4: Trại lính tây.	S. Nhà quan.
B. Bót gác nhà lao.	+ g5: Kho gạo	T. Dinh Lãnh binh.
C. Dinh Án sát.	H. Bể nước.	U. Dinh Tuấn vũ.
D. Xưởng đúc tiền.	I. Nhà dự phòng.	U. Nhà ở của thông
E. Đồn lính và gia	J. Bưu điện.	dịch viên
bình.	K. Trạm xá.	V. Kho thuốc súng.
F. Nhà quan Giám	L. Phòng lễ.	X. Nhà ở của
bình.	M. Trại liên lạc cũ	những người phục
G:	của căn vệ vua.	vụ.
+g1: Kho lương thực.	N. Nhà quan.	Y. Trại lính Kinh
+g2: Nhà quan tây.	O. Kho vũ khí.	bình đội thứ ba.
+g3: Kho binh khí.	P. Nhà kho.	

NHÀ LAO QUẢNG TRỊ

Khi thực dân Pháp đặt chính quyền bảo hộ ở Trung Kỳ thì ở mỗi tỉnh chúng cho xây một nhà lao để giam giữ những người yêu nước và các chiến sĩ Cộng sản. Nhà lao Quảng Trị được xây dựng ngay trong Thành cổ, chiếm diện tích gần 1/4 khu vực Thành cổ, nằm ở góc đông bắc.

Tường phía đông nhà lao dựa vào thành, ba phía còn lại có tường riêng cao khoảng 4m, bên trên có gắn mảnh vỡ thủy tinh sắc cạnh, chu vi nhà lao gần 500m.

Vọng gác được đặt ngay trên cổng hậu và tường thành ở phía tây nam và tây bắc. Bên trong là 2 dãy nhà lớn đối diện nhau (tường dày, lợp ngói, cửa sổ song sắt và có một cửa lớn) gọi là lao Hữu và lao Tả. Trong nhà là 2 dãy sạp gỗ dài, dưới chân có cùm để giam tù nhân.

Ở phía nam còn có một ngôi nhà lớn gồm nhiều gian. Mấy gian giữa là nơi làm việc của Lãnh binh, Chánh quản lính gián, đội Đề lao, thợ và đội lính gián. Còn hai gian hai đầu ngăn ra từng phòng nhỏ, gọi là án phòng (xà lim). Năm 1939, thực dân Pháp cho xây thêm một lao hầm kiên cố, gồm 30 buồng giam (mỗi buồng dài 2m, rộng 1,2m, cao 1,8m) để giam những hạng tù chúng cho là nguy hiểm, cứng đầu nhất. Ngoài ra,

province judge palace, military commander, court sitting, rice storage, school inspector, soldiers house... Of which, out-of-town palace is the biggest, it was surrounded by square wall fortifications with a length of 100m long each side, two gates at north-south direction. Inside there's a house with three compartments, two wings, roofed by zigzag tiles and decorated by the image of "two dragons holding the moon". This was a place for the King's rest during his inspection mission, a place for province mandarins' promotion ceremonies and other rites of the year.

For about 140 years (1809 - 1945), under the monarch feudalism, Quang Tri citadel had been a political, military and economic center of Quang Tri province, and a military stronghold to protect Hue capital in the north.

In 1885, on the way to Tân Sở (Cam Lo - Quang Tri) for establishment of a resistance base, Hàm Nghi King had stopped at Quang Tri citadel and gave a call up all stratum of society to stand up on a resistance war to French.

QUANG TRI PRISON

When the French has established the administration system in central area, they built a prison in each province namely called "*lao*" to hold the patriots and communists soldiers. Quang Tri prison was built right in the citadel, in the north - east corner and the prison occupied one fourth (1/4) of its total area.

The northern wall leaned on the citadel fortification, three remaining sides had their own walls of 4m high and extended by sharp broken glass pieces. Perimeter is about 500m.

Control tower was put on the rear gate and south - west, north - west walls. In the prison area there were two big chains of houses facing each other, which had a thick walls, tiled roofs, iron structured windows and big door. They were called right prison and left prison. In each house there was a long wooden bench with a stocks at the

khu vực nhà lao còn có hệ thống nhà gác, trại lính khố xanh, nhà làm đồ thủ công, lao giam giữ tù nhân, giếng nước, nhà vệ sinh...

Trong suốt thời gian từ 1929 - 1972, nhà lao Quảng Trị là nơi giam cầm hàng ngàn sĩ phu yêu nước, chiến sĩ Cộng sản và cả những người dân vô tội. Đây cũng chính là trường học chính trị, là nơi đấu tranh trực diện với kẻ thù của những người yêu nước.

CHIẾN TRƯỜNG QUẢNG TRỊ ĐẦU NĂM 1972

Vùng đất Quảng Trị năm 1972 được xem là chiến trường khốc liệt nhất, nơi xảy ra những cuộc đụng dẫu "nảy lửa" giữa ta và địch.

Quảng Trị là chiến trường sinh tử đối với Mỹ trong cuộc chiến tranh xâm lược Việt Nam. Đây vừa là bàn đạp để thực hiện âm mưu "Bắc tiến" khi có điều kiện, vừa là lá chắn bảo vệ "biên giới Hoa Kỳ kéo dài đến vĩ tuyến 17" như Ngô Đình Diệm đã có lần tuyên bố. Bởi vậy, sau thất bại ở Đường 9 - Nam Lào năm 1971, Mỹ - ngụy đã tập trung ở Trị - Thiên một lực lượng binh hỏa lực đông và mạnh nhất: Hai sư đoàn bộ binh (1,3), hai lữ đoàn thủy quân lục chiến (147,258), 4 tiểu đoàn và 94 đại đội bảo an, 302 trung đội dân vệ, 5.100 cảnh sát, 14 tiểu đoàn pháo binh, 3 thiết đoàn... Trong đó ở Quảng Trị luôn có 5 trong số 8 trung đoàn chủ lực. Địch bố trí thành 3 tuyến phòng ngự vững chắc từ nam sông Bến Hải đến bắc sông Mỹ Chánh. Trong trường hợp bị tấn công, chiến trường Quảng Trị được ưu tiên yểm trợ tối đa của không quân, hải quân Mỹ, cả pháo đài bay B52 làm "bù hộ mạng". Tuyến phòng thủ Quảng Trị được xem là "con đê ngăn chặn" vững chắc nhất ở miền Nam Việt Nam. Tổng thống Ních-xơn lên giọng thách thức: "Nếu có một cuộc tấn công mạnh của Cộng sản thì những tuyến phòng thủ của Việt Nam Cộng hòa có thể chùng nhưng không thể đứt".

bottom to shackle prisoners. In the south corner there was a big, multi- compartments house. Middle compartments were reserved as working places for military commander, chief of guardsmen, jailer team, workers and prisoner guards. Two compartments at the both ends were split into many cells. In 1939, the French had built an underground solid prison comprising of thirty cells (each cell was 2m long, 1,2m wide, and 1,8m high) to hold the most dangerous and unshaken mined people according to their ideas (many prisoners of this classification are still alive).

Besides, in the prison area there were a watching house, guardsman house, handicraft products processing house, wells, toilets...

From 1929 to 1972, Quang Tri prison had been a place to keep thousands of patriots, communist's soldiers and even innocent people. This also was a political school, a face-to-face struggle of the patriots with the enemy.

QUANG TRI BATTLE FIELD AT THE BEGINNING OF 1972

Quang Tri area in 1972 was the most severe battlefield where a "sparkle fire" confrontation between the enemy and us took place.

Quang Tri was a life-and-death front for American in the invasion Vietnam war. This was not only a spring board to fulfill the conspiracy "forward the north" when it was possible but a shield to protect "the border of United States of American extended to 17 parallel" as once Ngo Dinh Diem declared. Because of that reason, after the failure on highway 9 - Southern Lao in 1971, the American and South Vietnamese army had established in Tri - Thien region the strongest and well-equipped forces: two infantry divisions (1,3), two marine brigades (147,258), four militia battalions and ninety four companies, three hundred and two civil guard platoons, five thousand and one hundred polices, fourteen artillery battalions, three armored

Bước vào năm 1972, nơm nớp lo sợ ta tấn công, Bộ Chỉ huy quân viễn chinh Mỹ và Tổng Tham mưu trưởng quân nguy Cao Văn Viên đã ra Đà Nẵng nghiên cứu mặt trận phía bắc. Tướng A-bờ-ram đích thân vạch kế hoạch ngăn chặn cuộc tấn công có thể xảy ra ở Quảng Trị. Tổng thống Nguyễn Văn Thiệu ra lệnh cấm trại, ra lệnh báo động "vàng" rồi báo động "đỏ". Toàn bộ quân địch trên chiến trường Quảng Trị trong tư thế sẵn sàng chiến đấu cao nhất.

ĐỒN SẤM SÉT BẤT NGỜ

Địch ráo riết chuẩn bị và hồi hộp chờ đợi, nhưng rồi tháng ba sắp hết, mùa khô đang đến mà vẫn chưa thấy các cuộc tấn công của đối phương nổ ra. Lưới tình báo của địch bị đánh lừa không phát hiện được lực lượng của ta. Thần kinh của Nhà Trắng xem chừng bớt căng thẳng và bắt đầu phát ra những lời tuyên bố lạc quan "Chương trình Việt Nam hoá đã thành công vượt quá dự kiến". Lệnh báo động "đỏ" được huỷ bỏ. Ních-xơn rời Nhà Trắng đi nghỉ mát ở trại Đa-vít. Đại sứ Mỹ Bản-cơ tạm biệt Sài Gòn đi thăm vợ ở Nê - pan.

*Quân giải phóng tiến vào thị xã Quảng Trị đầu năm 1972.
Liberation army approached Quang Tri town
in the beginning of 1972.*

Ảnh: Tư liệu

groups... Five from eight regular regiments of them were always present in Quang Tri. They were deployed in three strong defensive rounds from south of Ben Hai to north of My Chanh rivers. In case of general assault, Quang Tri was prioritized with fire support from air and sea forces even with "talisman" B.52 raids. Quang Tri defensive system was considered the "strongest dyke" in the south of Vietnam. President Nixon defied: "If there was any communist attack, all defensive system of the republic of Vietnam could be slack but never cut off".

In the beginning of 1972, with the obsession of being attacked, the headquarter of American expeditionary force and Chief of General Staff of south Vietnam army Cao Van Vien flew to Da nang to study northern front. General Abraham envisaged a protective plan against possible attack in Quang Tri. President Nguyen Van Thieu ordered to barrack gave "yellow alarm", "red alarm". All forces in Quang Tri were put on the highest alert.

A SUDDEN THUNDER BLOW

The enemy intensively prepared and anxiously waited, time gradually went by, March was consumed, summer was coming without any attack. The enemy intelligence was cheated and could not find any trace of our forces. The White House nerve was likely less tense and they started giving out optimistic announcements "Vietnamization program was successful beyond the expectation". The "red" alarm was lifted. Nixon left the White House for a vacation in David camp. The American Ambassador left Sai Gon for a visit to his wife in Nepal.

In a still moment, suddenly at 11: 00 clock on 30 march 1972, Quang Tri heaven and earth was shaken. Our artillery put a fire storm on the whole base system of the enemy. The artilleries shot fiercely and continuously. The enemy military bases like the Height 544, Round Hill, Dau Mau, Ba Ho, Dong Toan in the West

Giữa lúc đất trời yên tĩnh, thì vào 11 giờ, ngày 30/3/1972 cả đất trời Quảng Trị rung chuyển. Pháo binh của ta dội cơn bão lửa lên toàn bộ hệ thống căn cứ của địch. Các cỡ pháo của ta bắn mãnh liệt và liên hồi. Các căn cứ của địch từ điểm cao 544, Đồi Trồn, Đầu Mầu, Ba Hồ, Động Toàn ở phía tây đến Quán Ngang, Cửa Việt ở phía đông; từ Dốc Miếu, Cồn Tiên ở phía bắc đến Đồng Hà, Ái Tử, thị xã Quảng Trị, La Vang ở phía nam, tất cả đều bốc cháy. Cả 12 trận địa pháo của địch đều bị ghim đầu mãi đến một giờ sau mới hoàn hồn, bắn trả yếu ớt. Trong lúc hỏa lực pháo binh áp đảo địch, bộ binh, xe tăng của ta tiến quân ban ngày đánh chiếm căn cứ địch, nhân dân vùng lên diệt ác, phá kìm, giành quyền làm chủ.

Bị đòn bất ngờ, quân địch từ cố vấn Mỹ đến các tướng tá binh lính ngụy hết sức kinh hoàng, sững sốt. Nghệ thuật nghi binh và chọn thời cơ tài tình của ta đã làm cho địch hoàn toàn bị bất ngờ. Tờ báo Anh "*Người bảo vệ*" ngày 3-4-1972 viết: "*Riêng cách chọn thời cơ để tấn công cũng đã tỏ ra Cộng sản rất khôn ngoan rồi*".

Được tin như sét đánh, Ních-xơn vội vàng rời trại Đa-vít trở về toà Bạch ốc để đối phó. Ngày 6-4-1972, y ra lệnh ném bom trở lại miền Bắc, dùng mìn phong toả cảng Hải Phòng và cho B52 ném bom huỷ diệt Hà Nội, Hải Phòng. Nhưng tình hình vẫn không thể đảo ngược. Chỉ trong vòng 5 ngày, cuộc tấn công đợt đầu đã đập nát hệ thống cứ điểm kiên cố của địch ở bắc Đường 9, diệt và bắt 6.500 tên địch, giải phóng hoàn toàn 3 huyện Gio Linh, Cam Lộ và Hướng Hóa. Sông Bến Hải, giới tuyến quân sự tạm thời không còn phải chịu nổi đau chia cắt.

CUỘC TẤN CÔNG ĐỢT HAI

Bị mất tuyến phòng thủ vòng ngoài, "pháo đài bất khả xâm phạm", "hàng rào điện tử Mácnamara" đã bị xóa sổ. Ngày 2-4-1972, Nguyễn Văn Thiệu từ Sài Gòn bay ra

to Quan Ngang, Cua Viet in the East; Doc Mieu, Con Tien in the North to Dong Ha, Ai Tu, Quang Tri, La Vang in the South was in a fire. All twelve artillery battlegrounds of the enemy were headed down for more than one hour without any reaction. Under the overwhelming artillery, our tanks and infantry overrun the bases in daytime. People rose up, killed tyrants, broke stocks, and had a command of the situation. Because of sudden blow, the enemy force, from American Advisors to General of South Vietnamese Army was shocked. The art of tactical feint and a clever seizure of chance had made the enemy surprised. The English newspaper "Guardian" on April 3, 1972 praised: "The seizure of attacking moment had proved the communists were very wise".

Hearing thunder news, President Nixon left David camp in a hurry to the White House. On April 6, 1972 he ordered to bomb the North again, block Hai Phong port by B.52 bomb. However, the situation was unchanged. Only in five days of assault, the first attack had smashed the defensive system of the enemy in north of highway 9, killed and captured six thousand five hundred troops liberated three districts of Gio Linh, Cam Lo and Huong Hoa. Ben Hai river, the provisional border has no longer endured the pain of separation.

THE SECOND ASSAULT

Losing the outside defensive system, "an inviolable fortress", McNamara electronic line" was erased. On April 2, 1972 Nguyen Van Thieu flew from Sai Gon to Hue to survey the situation, he ordered the third infantry division and first corps to restructure defensive cluster to protect Dong Ha, Ai Tu, La Vang, Quang Tri town and determine to fight to the death. On the other hand, he hurried to reinforce troops for Quang Tri front. Nine effective force battalions from Sai Gon, corps 2, and corps 4 were moved to Quang Tri. President Nguyen Van Thieu ordered

Huế thị sát tình hình, ra lệnh cho Quân khu 1 và Sư đoàn 3 bộ binh tổ chức các cụm phòng ngự Đông Hà, Ái Tử, La Vang, thị xã Quảng Trị và quyết tâm "tử thủ" ở đó. Đồng thời cấp tốc tăng viện trợ cho mặt trận Quảng Trị với 9 tiểu đoàn tinh nhuệ từ Sài Gòn, Quân khu 2, 4 ra. Tổng thống Nguyễn Văn Thiệu còn ra lệnh cho các lực lượng không quân và pháo hạm oanh kích ngăn chặn sự "xâm lăng của Cộng sản".

Trên đà chiến thắng, đúng 5 giờ 30 phút ngày 27-4-1972, ta mở cuộc tấn công đợt 2 bằng một trận bão lửa chụp xuống 4 cụm cứ điểm của địch. Các đơn vị bộ binh của ta tiến quân như vũ bão. Đúng 16 giờ 30 phút ngày 28-4-1972, Sư đoàn 308 đánh chiếm Đông Hà, căn cứ lớn nhất của địch ở Quảng Trị. Đêm 30-4, Sư đoàn 304 và Trung đoàn 48 của Sư 320B tổng công kích đánh chiếm sân bay và căn cứ Ái Tử, Chỉ huy sở của Sư đoàn 3 ngự. Bọn binh lính ở đây không còn hồn vía nào nghĩ đến chuyện chống đỡ, tranh nhau bỏ chạy về thị xã Quảng Trị.

20 DỪNG SÌ CHIẾM GIỮ ĐẦU CẦU QUẢNG TRỊ

Phán đoán địch ở các căn cứ phía bắc bị đánh đau sẽ rút chạy về thị xã Quảng Trị theo quốc lộ 1A qua cầu Thạch Hãn. Đêm 9-4-1972, Trung đội 2 (C11, D3, E9, F304) đã bí mật vào chốt giữ khu vực đầu cầu Quảng Trị, thực hiện nhiệm vụ chặn đường rút lui và tiêu hao sinh lực địch.

Mờ sáng 10-4-1972, địch phát hiện chốt chặn của ta. Chúng đã huy động 3 tiểu đoàn dù, có xe tăng, pháo binh yểm trợ tấn công vào quân ta. Cuộc chiến đấu ở đây đã diễn ra vô cùng ác liệt, địch đông hơn ta gấp nhiều lần. Dưới sự chỉ huy của Trung đội trưởng Mai Quốc Ca, đơn vị đã ngoan cường chiến đấu suốt ngày 10-4-1972, đẩy lui nhiều đợt tiến công của địch, tiêu diệt hàng trăm tên, b n cháy nhiều xe tăng. Kết thúc trận đánh, Trung đội

airforce (even B.52) and sea force for its fire to stop the "Communist invasion". In the impetus of victory, at 17:30 on April 27, 1972 the liberation army launched a second assault with a firestorm covered four defensive clusters of the enemy. The infantry overrun bases in a stormy speed. At 16:30 on April 28, 1972, the division 308 took Dong Ha, the biggest base in Quang Tri. In the evening of April 30, the division 304 and regiment 48 of the division 320B launched a general offensive and got control over airfield and Ai Tu base, a headquarter of the third division of South Vietnamese army. South Vietnamese soldiers were in faint and vied with each other in running to Quang Tri town.

20 BRAVE LIBERATED SOLDIERS SECURED QUANG TRI BRIDGEHEAD

Judging in advance that after the blow in the northern front, the enemy would run back to Quang Tri along highway 1, across a bridge over Thach Han river on this route, in the evening of 9 April 1972, a platoon 2 (C11, D3, E9, F304) had secretly deployed near the bridgehead to cut off the withdrawal way and wipe out the enemy troops.

In early morning of 10 April 1972, the enemy found our deployment. They mobilized 3 parachute battalions under strong support of tanks and artillery to attack us. The fight was very fierce, when the enemy troops were more crowded than ours in number. Under the lead of the platoon head, Mai Quoc Ca, the platoon bravely held fighting in a full day of 10 April, drove back numerous attacks of the enemy, shot down hundreds troops and fired lots of tanks. In the end of the fight, 19 from 20 soldiers of the platoon 2 heroically died, comrade Vu Ngoc Thanh was seriously wounded and captured.

Mai Quoc Ca platoon became a typical example of the brave and self-sacrifice fighting spirit in Quang Tri

Cha con ông lão ngư dân
Quảng Trị đưa hộ đội
qua sông Thạch Hãn
vào Thành cổ
chiến đấu.

Quang Tri
fisherman
and his son
are carrying
the soldiers over
Thach Han river
to the Ancient Citadel
for fighting.

Ảnh: Đoàn Công Tính

2 có 20 đồng chí thì 19 người đã anh dũng hy sinh, đồng chí Vũ Ngọc Thành bị thương nặng nên bị địch bắt.

Trung đội Mai Quốc Ca trở thành tấm gương điển hình về tinh thần chiến đấu dũng cảm quên mình trong chiến dịch giải phóng tỉnh Quảng Trị 1972. Để ghi nhận công lao tập thể, "Trung đội anh hùng Cầu Quảng Trị" (Trung đội Mai Quốc Ca) đã được Nhà nước tuyên dương đơn vị Anh hùng Lực lượng vũ trang nhân dân ngày 23-9-1973.

GIẢI PHÓNG THỊ XÃ QUẢNG TRỊ

Thị xã Quảng Trị bị khép chặt vòng vây, quân địch hỗn loạn, gần 100 cố vấn Mỹ mặc áo giáp lớp ngộp bỏ vào bàn ăn và đồ lỏi cho quân nguy.

Sau khi đánh chiếm Đông Hà, Ái Tử, ngày 01-5-1972, quân giải phóng từ các hướng ào ạt tấn công đánh chiếm căn cứ La Vang và tiến vào giải phóng thị xã Quảng Trị. Hơn 200 xe địch chở đầy lính tháo chạy khỏi thị xã để hòng thoát thân

liberation campaign in 1972. To recognize the collective merit, "the Quang Tri bridge heroic platoon" (Mai Quoc Ca platoon) was rewarded heroic armed forces unit by the government on 23 September 1973.

LIBERATION OF QUANG TRI TOWN

The siege to Quang Tri town was closed in. The enemy troops were in disorder, about hundred American advisors in armors tried to keep hiding under tables and shifted the blame on South Vietnamese army.

After taking Dong Ha, Ai Tu, on May 1, 1972 the liberation army from different directions launched an assault to attack La Vang base and forwarded to liberate Quang Tri town. More than two hundred trucks full of troops tried to run away to escape to Hue, but they were stopped at Nhung bridge under the fire from infantry in the front and from artillery in the back. The enemy was in turbulence, some died, some was captured, some threw weapon away. The distance from Nhung bridge to My Chanh became a "panic-stricken highway" for American and South Vietnamese army.

In the afternoon on May 1, 1972, the liberation soldiers of regiment 9, division 304 stepped over enemy corpses, forwarded to Quang Tri center and flew a flag on the top of two-storeys house of the provincial chief. In earlier few minutes, the brigadier Vu Van Giai, chief commander of division 3 of South Vietnamese army and American advisors were rescued by helicopter. The image of small town full of troops with about twenty five thousand dwellers, having disco bar, cafe "wind", Kim Chau cinema with an ad mark: "37 knights of Taxes state" was replaced by the image of disorderly escape of South Vietnamese army and administration who left behind everything. The reporter of UPI agency, Kenloman described a scene as followed: "I

vào Huế nhưng đã bị chặn lại ở cầu Nhùng, bị bộ binh đánh vỡ mặt và bị pháo binh đâm vào lưng, bọn địch số thì bị chết, số thì bị bắt, số thì vút súng chạy tán loạn. Đoạn đường từ cầu Nhùng đi Mỹ Chánh trở thành "đại lộ kinh hoàng" của Mỹ - ngụy.

Chiều ngày 01-5-1972, các chiến sĩ của Trung đoàn 9, Sư đoàn 304 bước qua xác giặc, tiến vào trung tâm thị xã, cắm lá cờ chiến thắng lên nóc toà nhà hai tầng của Dinh tỉnh trưởng Quảng Trị. Trước đó mấy phút, tên Chuẩn tướng Vũ Văn Giai, Tư lệnh Sư đoàn 3 ngụy và các cố vấn Mỹ đã gọi máy bay lên thẳng từ Huế ra bốc đi, chậm chân một chút nữa là bị bắt sống. Cái thị xã nhỏ bé này mới hôm nào còn đầy áp lính và có khoảng 25.000 dân với tiệm nhậu, quán cà phê "Gió", rạp chiếu bóng Kim Châu mang tấm biển quảng cáo "37 hiệp sĩ bang Têch-dát" bây giờ chỉ còn lại cảnh hoảng loạn tháo chạy của ngụy quân, không kịp mang theo đồ đạc và hồ sơ tài liệu. Phóng viên hãng UPI Ken-lơ-man đã tường thuật cảnh Mỹ - ngụy rút chạy như sau: *"Tôi mới trải qua những ngày ở địa ngục Quảng Trị để nhìn Cộng sản xiết chặt cái thòng lọng... vì thị xã đã bị bao vây nên máy bay lên thẳng là lối thoát duy nhất của 80 người Mỹ ở trong khu vực này".*

Thừa thắng xông tới, quân ta tiếp tục đánh chiếm những căn cứ của địch còn lại ở phía bắc sông Mỹ Chánh. Như vậy, sau 18 năm bị Mỹ - ngụy chiếm đóng, tỉnh Quảng Trị đã hoàn toàn giải phóng. Trong chiến dịch này ta đã đánh tan tập đoàn phòng ngự mạnh nhất của địch ở Quảng Trị. Trên 3 vạn quân bị loại khỏi vòng chiến đấu, 178 máy bay, 11 tàu chiến, 320 xe tăng, 237 khẩu đại bác và nhiều vũ khí đạn dược đã bị phá huỷ và lọt vào tay quân giải phóng. Tư lệnh Quân khu I ngụy

myself just spent some hell days in Quang Tri to see communists tightened a lasso... because the town was sieged, helicopter was the only escaping way of 80 Americans in this area".

In the impetus of victory, the liberation army continued to take over remaining bases in north of My Chanh river. Thus, after 18 year under American and South Vietnamese army occupation, Quang Tri province was entirely liberated. In this campaign, we demolished their strongest defensive system in Quang Tri. More than thirty thousand troops were put out of action, hundred and seventy eight planes of all kinds, eleven ships, three hundred twenty armors, two hundred thirty seven cannons, many weapon and ammunition was destroyed and captured. South Vietnamese army chief commander of the first corps, Hoang Xuan Lam was dismissed, chief commander of the third division of South Vietnamese army, Vu Van Giai was taken to court. President Nguyen Van Thieu was warned to be abandoned by his patrons. American president Nixon was denounced by American and world public.

QUANG TRI CITADEL IN 81 SHAKEN DAYS (JUNE 28, 1972 - SEPTEMBER 16, 1972)

Quang Tri fell down, "Hue was facing with a siege" AFP reported commented. On May 4, 1972, after recovery from fears, president Nguyen Van Thieu and General Cao Van Vien, a general chief commander of South Vietnamese army flew to Mang Ca base (Hue) to hold a meeting with American advisors and other South Vietnamese army high-ranking officers for redeeming Tri - Thien situation. Nguyen Van Thieu said the reason of quick failure of Quang Tri was due to the subjectivity of his staff, and due to lack of "necessary courage" and "willingness to die" for honor of

Hoàng Xuân Lãm bị cách chức, Tư lệnh Sư đoàn 3 ngụy Vũ Văn Giai bị gọi ra tòa. Tổng thống ngụy quyền Nguyễn Văn Thiệu bị quan thấy dọa bỏ rơi. Tổng thống Mỹ Ních-xon bị dư luận Mỹ và thế giới lên án gay gắt.

THÀNH CỔ QUẢNG TRỊ 81 NGÀY ĐÊM RUNG CHUYỀN (28/6/1972 - 16/9/1972)

Quảng Trị thất thủ, *"Huế đang có bộ mặt của một thành phố bị bao vây"* - Một phóng viên của hãng AFP đã nhận xét như vậy.

Ngày 4-5, sau những phút hoàn hồn, Tổng thống Nguyễn Văn Thiệu và Đại tướng Cao Văn Viên, Tổng Tham mưu trưởng quân ngụy vội vã bay ra căn cứ Mang Cá (Huế) họp bàn với các cố vấn Mỹ và các tướng tá chỉ huy ngụy để cứu vãn tình hình Trị - Thiên. Nguyễn Văn Thiệu cho rằng: Quảng Trị rơi vào tay "Cộng quân" quá nhanh là do hạ cấp của y chủ quan, lại *"thiếu tinh thần dũng cảm hy sinh"*, không chịu "tử thủ" vì danh dự quốc gia. Còn tên Cố vấn trưởng Vùng I chiến thuật thì mỉa mai: *"Sư đoàn 3 - Sư đoàn sinh ra để mà chạy"*.

Ngày 5-5, Ngô Quang Trưởng, một tướng được chính quyền Sài Gòn cho là có uy danh trong quân lực Việt Nam Cộng hòa được Thiệu điều ra làm Tư lệnh Quân khu I, Quân đoàn I, thay cho tướng Hoàng Xuân Lãm, một tướng để mất cả tỉnh Quảng Trị mà vẫn huênh hoang tuyên bố: *"Quân ta không thắng cũng không thua"*, làm cho giới báo chí Sài Gòn và phương Tây phải ngơ ngác hồi lâu trước câu nói "bất hủ" đó.

Được sự viện trợ tối đa của Mỹ, chính quyền Sài Gòn dốc toàn bộ lực lượng mở cuộc phản kích tái chiếm Quảng Trị mà mục tiêu số 1 là chiếm lại toà Thành cổ của tỉnh này.

The state. The chief advisor of first tactical zone ironically spoke out: "The third division was born to run away". On 5 of May, Ngo Quang Truong, a general who was considered prestigious in army by Sai Gon administration was assigned by president Thieu to be a commander-in-chief of the first Corp, first tactical zone and replace general Hoang Xuan Lam who lost Quang Tri very quickly but still boisterously declared: "we didn't win but we didn't lose", his "immortal" statement made Sai Gon and world press bewildering. With a full support of American, Sai Gon administration poured out strength to launch a counter-attack to reoccupy Quang Tri. Citadel was the first target.

With a reoccupation of Quang Tri, American and Sai Gon administration would gain a cunning political, diplomatic and military plot to recover a spirit and erase a psychology of failure predominating among South Vietnamese army, on the other hand it could stop the stormy attack of liberation army and reoccupy the strategic front land of the South to put more pressure on the negotiation table in Paris conference. American and South administration launched operation on 28 of June coded "Lam Son 72". Ngo Quang Truong announced: "The allied partner will use maximum aerosol and artillery fire to crush the citadel".

In reality, for this counter-attack the enemy mobilized about one hundred and fifty to one hundred and seventy jets per day in average, the highest was recorded at two hundred and twenty jets; from seventy to ninety B.52 bombers; twelve to sixteen destroyers and cruisers of the Pacific armada 7; two strategic reverse divisions of parachute and marine; one detachment of special mobile troops; four armor regiments (each regiment comprised of seventy nine tanks and armors) and tens of battalions.

Truy đuổi địch tại thị xã Quảng Trị năm 1972
Persueing the enemy at Quang Tri town in 1972

Ảnh: Tư liệu

Tái chiếm được Quảng Trị, Mỹ - ngụy sẽ đạt được âm mưu xảo quyệt về chính trị, quân sự, ngoại giao, lấy lại được tinh thần, tẩy xóa được tâm lý thất bại đang phát triển tràn lan trong quân đội ngụy, cản phá cuộc tấn công như vũ bão của quân ta, chiếm lại mảnh đất địa đầu chiến lược miền Nam, đồng thời gây sức ép với ta tại Hội nghị Pari.

Mỹ - ngụy bắt đầu mở cuộc hành quân vào ngày 28-6, lấy tên là "Lam Sơn 72". Ngô Quang Trưởng tuyên bố: "Đồng minh sẽ sử dụng tối đa hỏa lực không quân và pháo binh để nghiền nát Cổ thành Quảng Trị".

Trong thực tế, địch đã huy động vào cuộc phản kích này mỗi ngày binh quân 150 - 170 lần, có ngày cao nhất là 220 lần chiếc máy bay phản lực, 70 - 90 lần chiếc B52; 12 - 16 tàu khu trục hạm và tuần dương hạm thuộc Hạm đội 7 ; 2 sư đoàn dự bị chiến lược là Sư dù và Sư thủy quân lục chiến, 1 liên

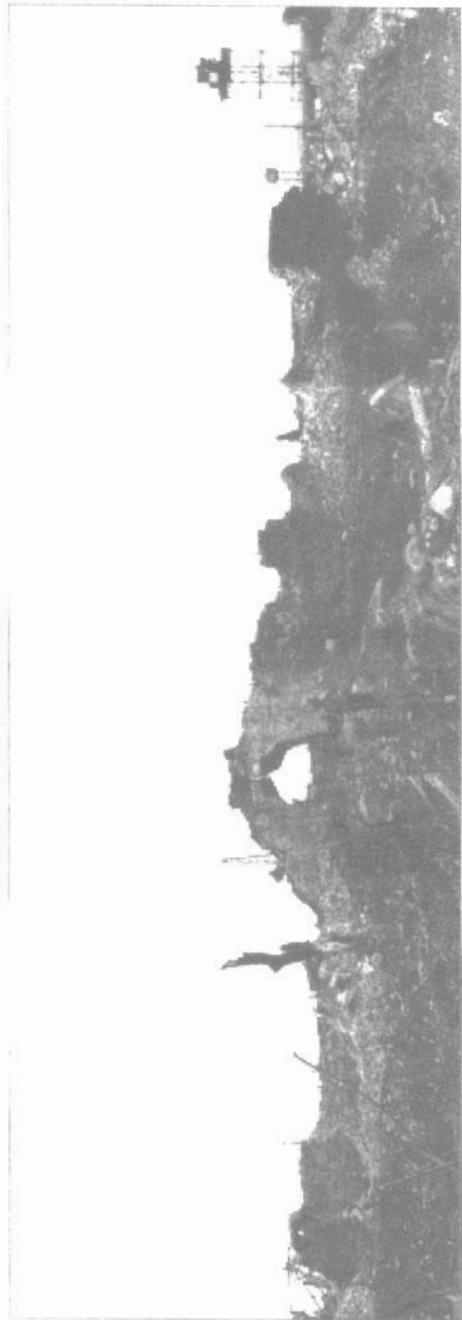
This was a bloody and extremely cruel operation, the enemy was unhesitant using all ploys, they dropped all kind of bombs, high explosive bomb, napalm bomb, phosphorous bomb, fragmentation bomb, 7-ton bomb, laser bomb; sprayed chemical, toxic and hot gas; shot drilling shells, covering over shells. In the evening on July 4, 1972 B.52 bomber dropped four thousand tons of bomb, on 31 of July there was about twenty thousand shells cannons poured into the town and its vicinity.

On 12 of July, the UPI agency reported a news: in a week, the American had mobilized all planes of three forces to drop seven thousand tons of bomb and shell ten thousand cannons into Quang Tri town. The western commentary estimated about three hundred twenty eight thousand ton of American bomb and shell was dropped down in Quang Tri, its explosion capacity was equivalent with seven atomic bombs that were dropped down in Hiroshima and Nagasaki (Japan) by American in 1945. About ten thousand houses in Quang Tri were destroyed totally.

In war history, there hardly was any operation with such a small target like this (just a citadel with a perimeter of 2080m), but had driven such a big mobilization of air, sea, and ground forces and had consumed such a tremendous volume of explosives. In this extermination counter-attack campaign of the enemy, Quang Tri citadel had written a glorious story by a courageous fight in 81 days, which shook the world.

Our forces inside the citadel comprised of regiment 48 of the division 320B and two battalions of local troops, at the highest moment there reinforced by regiment 95 of the division 325 and battalion 8 of the regiment 64. The headquarter of town front (The commanding board of regiment 48) was located at the cellar of the province chief's residence building of the south administration nearby

*Thành cổ Quảng Trị bị bom đạn tàn phá năm 1972.
Quang Tri Ancient Citadel was destroyed in 1972.*

Ảnh: Đoàn Công Tính

Thach Han river. The outside forces comprised of the division 320B in the east, division 308 in the south together with armor,

The head quarter of 1972 Tri-Thien campaign was established by Central Military Commission comprised of Major General Le Trong Tan, Vice Chief of the General Staff positioned at Commander in Chief, Major General Le Quang Dao, Vice head of general political department positioned at political commissar, General Van Tien Dung - member of politburo, Chief of the General Staff positioned at representative of Central Military Commission to direct this important strategic front.

The outside force was division 320 in the east, division 308 in the south with tank, artillery, and rocket unit and guerilla force of neighboring communes. The day-round violent fight took time from 28 of June to 16 of September 1972. At the important strongholds like Long Quang, Tri Buu church, Long Hung roundabout, Bo De school, Railway bridge roundabout... The liberation army had to face and drive off many counter-attacks of the enemy despite of danger and hardship. In some days they had to withstand 5 counter-attacks of infantry, armor, artillery forces. Quang Tri citadel was the most severe action point, it was also a place where a sacrifice and devotion as well as an extraordinary fight for the country of our people and army was reflected and recorded.

THE LEGENDARY FIGHT IN QUANG TRI CITADEL

South Vietnamese army thought that the citadel could mean taking Quang Tri province as a whole and could give some advantage for its negotiation with us at Paris conference. Because of that, they mobilized all forces and means at all cost to reoccupy the citadel, the headquarter of Quang Tri province.

đoàn biệt động, 4 trung đoàn thiết giáp (mỗi trung đoàn có 79 chiếc xe tăng và xe bọc thép) và hàng chục tiểu đoàn khác. Đây là cuộc hành quân đẫm máu, cực kỳ tàn bạo mà kẻ địch đã không từ một hành động tội ác nào: Ném đủ các loại bom phá, bom na-pan, bom lân tinh, bom bi, bom 7 tấn, bom điều khiển bằng lade, bắn đủ các loại pháo chom, pháo khoan, thả chất độc hóa học, hơi độc và hơi ngạt. Chẳng hạn đêm 4-7-1972, máy bay B52 đã ném 4.000 tấn bom, ngày 31-7, khoảng 2 vạn quả đại bác cỡ lớn đã rơi xuống khu vực thị xã và vùng phụ cận.

Ngày 12-7 hãng UPI Mỹ đưa tin: có tuần lễ, Hoa kỳ đã huy động máy bay chiến đấu của ba quân chủng ném tới 7.000 tấn bom và bắn 10 vạn quả đại bác vào thị xã Quảng Trị. Nhiều báo chí phương Tây bình luận và so sánh số bom đạn Mỹ ném xuống Quảng Trị khoảng 328 nghìn tấn tương đương với sức công phá của 7 quả bom nguyên tử mà Mỹ ném xuống Hi-rô-si-ma và Na-ga-sa-ki (Nhật Bản) năm 1945. Thị xã Quảng Trị có khoảng 1 vạn ngôi nhà bị phá hủy hoàn toàn.

Trong lịch sử chiến tranh hầu như chưa có một cuộc hành quân nào mà mục tiêu chủ yếu chỉ là đánh chiếm một toà thành cổ có chu vi hơn 2.080m mà người ta lại có thể huy động một lực lượng hải - lục - không quân đông và sử dụng một khối lượng chất nổ khổng lồ như vậy. Chính trong chiến dịch phản kích mang tính huỷ diệt đó của kẻ thù, Thành cổ Quảng Trị đã mở đầu trang sử mới hào hùng của mình bằng một cuộc chiến đấu anh dũng qua 81 ngày đêm rung chuyển cả nước và toàn cầu.

Lực lượng ta ở vòng trong thị xã lúc đầu có Trung đoàn 48 của Sư đoàn 320B và hai tiểu đoàn bộ đội địa phương, lúc cao nhất có thêm Trung đoàn 95 của Sư đoàn 325 và Tiểu đoàn 8 của Trung đoàn 64. Chỉ huy sở của Mặt trận thị xã (Ban Chỉ huy Trung đoàn 48) đặt tại hầm trong dinh Tỉnh trưởng ngay bên bờ sông Thạch Hãn.

Bộ Tư lệnh chiến dịch Trị - Thiên năm 1972 do Quân uỷ Trung ương thành lập gồm có: Thiếu tướng Lê Trọng Tấn,

Everyday, at this ancient architectural work, enemy dropped down countless bombs, in average, each liberation soldiers here had to endure more than hundred artillery shells. Just to tell, on 25 of July, the enemy shot five thousand cannons into the citadel.

Four surrounding walls with a thickness of 12m were smashed into pieces, not only because of bomb and shell but a shaking of the ground as well.

A piece of wall with tens meter long was cracked. Tilted and collapsed. One witness had uttered: "no brick was intact".

During ten days of protection here, the citadel soldiers had to face with various bombs: drilling bomb, fragmentation bomb, drilling artillery, covering artillery... Cruelly, they tested cluster bomb for the first time in citadel: when the bomb was falling down, a mother bomb splitting into two baby bombs. It could be seen but could not be destroyed. It banged with lots of fragments; chemical was sprayed densely above the citadel. Wearing anti-chemical mask was inconvenient because lack of air and its glass was dim, but if not wearing, it was uneasy with tear gas and coughing.

However the liberation soldiers had determined to stay for months to protect every sacred centimeter of the newly liberated citadel. The fight took place not only in the citadel but also in defensive clusters in the east, south and south-west of the town. In a day the soldiers had to encounter form five to seven times, in some days up to thirteen times.

The fighting here was considered as a legend and the fighting way was beyond the conventions: mortar 60 was used by soldiers by hand and shot in tens shell consecutively, hand grenade must be triggered on hand before throwing and the soldiers had to creep to the mouth of bunker to throw in or climb to the height to throw down.

phó Tổng Tham mưu trưởng làm Tư lệnh, Thiếu tướng Lê Quang Đạo, Phó Chủ nhiệm Tổng cục Chính trị giữ chức Chính uỷ. Thượng tướng Văn Tiến Dũng, Uỷ viên Bộ Chính trị, Tổng Tham mưu trưởng được cử làm đại diện của Quân uỷ Trung ương, trực tiếp chỉ đạo hướng chiến lược quan trọng này. Lực lượng vòng ngoài có Sư đoàn 320B ở cánh đông, Sư 308 ở cánh nam, cùng với các đơn vị xe tăng, pháo cao xạ và lực lượng du kích các xã phụ cận. Cuộc chiến đấu giành giật giữa ta và địch tại Quảng Trị từ 28/6 - 16/9/1972 diễn ra vô cùng ác liệt suốt cả ngày lẫn đêm. Các chốt quan trọng như: Long Quang, nhà thờ Trí Bưu, Ngã ba Long Hưng, trường Bồ Đề, Ngã ba Cầu Ga... là những nơi mà quân giải phóng bất chấp mọi nguy hiểm, gian khổ để đập tan các đợt phản kích của địch, có ngày ta phải đương đầu với 5 đợt tấn công bằng bộ binh, xe tăng, phi pháo của địch, đặc biệt Thành cổ Quảng Trị là tiêu điểm ác liệt nhất và cũng là nơi thể hiện tinh thần anh dũng hy sinh, chiến đấu phi thường của quân và dân ta.

CUỘC CHIẾN ĐẤU TRONG LÒNG THÀNH CỔ QUẢNG TRỊ

Địch cho rằng chiếm được Thành cổ là cơ bản đã chiếm lại được Quảng Trị, tạo sức nặng mặc cả với ta tại Hội nghị Pari. Vì vậy, chúng huy động tối đa lực lượng, phương tiện để chiếm bằng được Thành cổ. Tại nơi công trình kiến trúc cổ này, địch đã dội không biết bao nhiêu bom đạn mỗi ngày, trung bình một chiến sĩ ở đây phải hứng chịu trên 100 quả bom và 200 quả đạn pháo. Có ngày, như ngày 25-7, địch xả vào Thành cổ 5.000 quả đạn.

Bốn dãy tường thành 4 phía của Thành cổ dày đến 12m vậy mà bị vỡ dần, không chỉ vỡ vì bom đạn mà còn vì sự chấn động của mặt đất. Từng mảng tường lớn, dài từ hàng chục mét cứ rạn ra, nghiêng dần rồi sụp xuống. Đến nỗi có người

The injured soldiers here were insisted on staying and kept fighting; Phan Van Ba lost his hand but insisted on request not to be moved to the back. Han Duy Long held rifle under hand to kill fifty eight enemy troops, he had three injures but was able to keep the position. Every soldier of all forces either from infantry, or engineering, or medical staff used rifles to stop the enemy.

*Trận đánh tại thành cổ Quảng Trị
Fighting at Quang Tri Ancient Citadel.*

Ảnh: Đoàn Công Tĩnh

In the beginning of September, American and South Vietnamese army gradually got bitter about and decided to risk attacking the citadel from north-east direction. After one clever and brave fighting evening, battalion 2 of the regiment 48 and battalion 5 of the regiment 95 killed two hundred marines and forced them back. In the south, battalion 6 (brigade 258), a main force of the enemy was fully supported by fires like tanks, armor 113, toxicant, fire truck... launched a continuous and strong counter-attack. They nearly reached the citadel walls foot, and many times kept fighting for several hours to vie piece of the citadel walls.

chúng kiến đã thốt lên: "*Đến một viên gạch cũng không còn nguyên vẹn*".

Qua hàng chục ngày chốt giữ ở đây, các chiến sĩ Thành cổ đã phải chứng kiến các loại bom đạn khác nhau: Bom đào, bom phạt, bom bi, pháo khoan, pháo chụp... Đặc biệt, chúng dùng Thành cổ làm nơi thử nghiệm bom dù: Khi thả xuống lưng chừng, một quả bom mẹ nổ thành 2 quả bom con, chúng cũng từ từ rơi xuống. Trông thấy hẳn hoi nhưng không cách gì phá được. Cùng với tiếng nổ, mảnh bom dày đặc là những chất độc hoá học được địch rải mù trời Thành cổ. Đeo mặt nạ phòng độc thiếu không khí lại làm mờ kính, mắt nhìn không thấy, nhưng không đeo thì khó vật lộn với hơi cay, ho sặc sụa.

Vậy mà các chiến sĩ giải phóng quân đã bám trụ, chiến đấu hàng tháng trời để bảo vệ từng tấc đất thiêng liêng của Thành cổ vừa được giải phóng. Bảo vệ không chỉ trực chiến ngay tại khu vực Thành cổ mà phải giữ vững các tuyến, các chốt ở phía đông, nam và tây nam thị xã Quảng Trị. Trong một ngày, các chiến sĩ đã phải đánh địch phản kích từ 5 đến 7 lần, có khi 13 lần.

Cuộc chiến đấu ở đây đã diễn ra như một huyền thoại và cách đánh cũng vượt ra khỏi những quy ước thông thường: Súng cối 60mm được các chiến sĩ ta kẹp nách mà bắn và bắn "*liên thanh*" mấy chục quả một lần, lựu đạn phải để xì khói trên tay mới ném, phải trèo lên tường cao mà ném xuống hoặc bò sát miệng hầm của địch mà liệng vào. Ở đây người bị thương không về tuyến sau: Phan Văn Ba nát một bàn tay vẫn xin ở lại, Hán Duy Long dùng trung liên kẹp nách truy kích diệt 58 tên, 3 lần bị thương vẫn giữ vững trận địa. Không kể, bộ binh hay công binh thông tin, quân y... đều cầm súng đánh trả địch. Những ngày đầu tháng 9, Mỹ - ngụy càng cay cú, liều lĩnh tiến vào Thành cổ ở góc đông bắc, chỉ trong một đêm chiến đấu mưu trí, táo bạo, Tiểu đoàn 2 (Trung đoàn 48) và Tiểu đoàn 5 (Trung đoàn 95) đã diệt gọn

The most severe face to face fighting between the soldiers of the citadel and marines took place on 15 of September. The enemy under supporting fire, went forward to position two gates of the citadel and about to reach a prison inside but then they were driven back by the liberation fire. The enemy strengthened heavy cannons and it was dominating the fire of liberation army, however the liberation troops had never left the strongholds and had determined to fight to the end.

A STORY OF FLAG RAISE ON THE CITADEL

Not able to reoccupy Quang Tri town, Sai Gon Administration invented a "flag raise" play on the citadel to film and take pictures to send to Paris negotiation conference with a plot of dissemination of groundless information.

In the middle of July, president Nguyen Van Thieu and General Cao Van Vien flew to Da Nang and ordered Ngo Quang Truong: "To raise a flag on the citadel at all cost before 18 or 27 of July" (two days arranged for the meeting in Paris of both sides).

To stimulate his troops, Nguyen Van Thieu offered a prize of five hundred thousand dong together with a promising promotion, giving a medal for whoever raised a flag on the citadel. For this purpose, on the 16 of July, two strongest divisions of South Vietnamese army were deployed in different directions and launched an assault in Quang Tri.

From our side, knowing the enemy plot, the general military commission gave out an instruction: "All comrades must keep the citadel at all cost". The commanding headquarter of the campaign determined "not allow any single enemy troop to enter the citadel".

200 tên lính thủy đánh bộ, buộc chúng phải lùi ra phía sau củng cố. Ở phía nam, Tiểu đoàn 6 (Lữ đoàn 258), mũi chủ lực của địch được sự chi viện ô ạt của đủ loại hỏa lực: Xe tăng M113, xe phun lửa, chất độc... đột kích rất mạnh, liên tục. Nhiều lần chúng vào sát chân thành, đánh với quân ta hàng giờ liền để giành giật từng đoạn bờ thành.

Đặc biệt, ngày 15-9 là ngày cận chiến cực kỳ căng thẳng của toàn bộ các chiến sĩ giữ Thành cổ với lính thủy quân lục chiến ngụy. Quân địch được chi viện tối đa ô ạt xông lên đột phá 2 cổng thành, tiến sát vào nhà lao nhưng không trụ nổi với hỏa lực của ta. Địch lại xả phi pháo mạnh, làm cho sức phản kích của quân ta giảm dần song mọi người vẫn không rời trận địa, kiên quyết chống trả với địch. Đến khi có lệnh của cấp trên mới chịu rút lui.

CHUYỆN CẮM CỜ LÊN TÒA THÀNH CỔ

Trước tình hình không chiếm nổi thị xã Quảng Trị, chính quyền Sài Gòn bày trò "cắm cờ" lên tòa Thành cổ để quay phim, chụp ảnh gửi sang Hội đàm ở Pari hòng tung tin thất thiệt.

Trung tuần tháng 7, đích thân Tổng thống Thiệu và Đại tướng Cao Văn Viên bay ra Đà Nẵng lệnh cho Ngô Quang Trưởng: "*Bằng mọi giá phải cắm cờ lên Thành cổ trước ngày 18 hoặc 27-7*" (hai ngày các bên gặp nhau tại Pari để hội đàm).

Để kích thích quân sĩ, Nguyễn Văn Thiệu treo giải thưởng 500 nghìn đồng và thăng chức, gán bội tinh cho tập thể, chiến hữu nào cắm được cờ lên Thành cổ. Ngày 16-7, hai sư đoàn tinh nhuệ nhất của quân ngụy chia làm nhiều mũi tấn công vào thị xã Quảng Trị chỉ cho một mục đích duy nhất: cắm cờ lên Thành cổ. Về phía ta, biết trước được âm mưu xảo quyệt của địch, Quân uỷ Trung ương trực tiếp

The fighting at different strongholds in town was getting more severe. The South Vietnamese army had paid a high price in the bloody gamble just to get one picture to send to Paris. There recorded several desperate times when the parachute troops tried to raise a flag: on July 25, 1972, obey a requirement of parachute brigade 2, after twenty four rounds of cannons and bomb raids in the south-east corner of the citadel, under lots of grey white smokes in the air covered our position, a group of troops headed by a few men holding a stick and a three stripes flag crept to the citadel foot. At a second, one, two B.40 shells from the corners were shot and the whole group was killed. Second and third group had to suffer from same fate. After this fighting, a "battlefield seasoned" parachute division was exhausted and back to the rear.

On that day, Sai Gon broadcasting repeated a commentary: "the red beret parachute troops had overrun Quang Tri citadel. They were preparing to celebrate a flag raise ceremony tomorrow right in the citadel". In a contrary, AFP agency gave news: " In the attempt to reoccupy Quang Tri citadel, parachute troops were defeated badly in bloody fighting days. About one hundred and fifty died each day".

Failure in the plot of flag raise, the enemy invented another play, without touching the citadel they created a fire net around the town by B.52 bomb and cannons to mislead our intention. Meantime, they sent few parachutes and rangers to the citadel in secret to fulfill a plot of flag raise on the citadel. However, the plan was broken thanks to the high alert and exact judgment on the situation of the liberation army.

After many desperate tries, the enemy had invented another ruse on having flag raise on a fake citadel to film and take pictures. Carrying out the ruse, American advisors and high-ranking officers of South Vietnamese army had selected a collapsed wall of Tram Ly communal house to stick a flag(three km from Quang Tri town to the east). Knowing their trick, the commanding headquarters

chỉ thị: "Các đồng chí phải giữ được thành Quảng Trị bằng bất cứ giá nào". Bộ Tư lệnh chiến dịch quyết: "không được để một tên địch nào lọt vào thành".

Cuộc chiến diễn ra ở các chốt vào thị xã ngày càng ác liệt. Dẫu ngàn lần biết sự nguy hiểm nhưng quân nguy vẫn lao vào canh bạc đầm máu, dù chỉ tạo ra một giây để chụp ảnh gởi sang Pari. Và đây là một trong những lần liều mạng xông lên cấm cờ của bọn lính dù háu ăn: Ngày 25-7-1972, theo yêu cầu của Lữ dù 2, sau 24 đợt pháo bắn dồn dập, máy bay thay nhau rải bom liên tục ở góc đông nam Thành cổ và tiếp đó trên bầu trời bung ra những đụn khói trắng đục trùm lên trên trận địa của ta. Đúng vào lúc này, một toán địch luôn lách tới gần chân thành, máy đưa đi đầu cắm một cây sào có cờ 3 sọc. Lập tức một phát rồi hai phát B40 từ góc thành phụt ra, cả tốp địch bị tiêu diệt. Tiếp theo toán thứ 2 rồi toán thứ 3 tiến lên cũng bị ngã gục. Sau trận này Sư dù nổi tiếng là "đầy đạn chiến trận nhất" đã kiệt sức rút lui về tuyến sau. Ấy thế mà hôm đó, Đài phát thanh Sài Gòn phát đi phát lại bài tường thuật: "Quân dù đội mũ đỏ đã đánh tràn vào chiếm thành Quảng Trị. Họ đang chuẩn bị để ngày mai làm lễ long trọng kéo cờ trong Thành cổ này". Nhưng cũng hôm đó hãng AFP đưa tin: "Trong cuộc tái chiếm Quảng Trị, quân dù đã bị đánh quỵ trong những ngày chiến đấu đầm máu. Tại đây họ chết mỗi ngày 150 người".

Dùng vũ lực mạnh để cấm được cờ không ăn thua, dịch bày ra trò khác: Ven thị xã, chúng cho B52, pháo bắn liên tục dựng bức tường lửa. Nhưng bên trong nội thị thì yên lặng nhằm đánh lạc hướng quân ta, để cho một số quân dù và biệt kích luồn lách rình rập cấm cờ. Và cuối cùng ý đồ cấm cờ của địch đã tan thành mây khói bởi sự cảnh giác cao độ, nhận định đúng tình hình của các chiến sĩ giải phóng quân.

Sau những lần liều mạng không thành, địch nghĩ ra một kế: "Cắm cờ lên Thành cổ giả" để chụp ảnh, quay phim. Thực hiện màn kịch này, bọn cố vấn Mỹ và chỉ huy

ordered the artillery units to follow up closely and be ready to deal riposte at them.

In the morning of July 26, when two helicopters carrying American advisors, commanding officers of parachute division and reporters landed in Van Van village to witness a scene of flag raise conducted by parachute troops of battalion 5, the artillery of liberation army from all sides was shot fiercely at the site. All advisors, commander, reporters ran more dead than alive. A plot of flag raise on the citadel to delude public opinion and hide its failure was terminated.

***

FEAT OF ARMS AND LOSSES DURING 81 PROTECTIVE FIGHTING DAYS IN QUANG TRI CITADEL

The 81 protective fighting days in Quang Tri citadel was finished. This was the longest and most savage alternative fighting. Every inch of soil here buried hundreds of the enemy troops and it was also absorbed lots of blood of our soldiers and people. This was the most glorious and eminent fighting which proved a truth: modern and well-equipped enemy was defeated by strong-minded people to fight for independence and freedom of the country. The army with fifty thousand troops abundant in bomb and shell strength was defeated in counter-attack: twenty six thousand died at the citadel foots, three hundred and forty nine armors (two hundred tanks) and two hundred thirty artilleries were destroyed, two hundred and five planes of all kinds were shot down. Wall Street magazine admired: "How well a combination of discipline, ideal, and death disregard spirit so that communist soldiers march boldly under B.52 fire. No analyst in America could give a full explanation".

Quang Tri citadel and its town was rewarded a hero of armed forces by the Government. To write such a glorious feat, thousand of our soldiers and people of the

ngụy đã chọn bức tường do bom đánh đổ nát ở đình làng Trâm Lý (cách thị xã Quảng Trị 3 km về phía đông) làm nơi "cắm cờ".

Nắm được ý đồ của địch, Bộ Tư lệnh chiến dịch ra lệnh cho các đơn vị pháo ở đó theo dõi, sẵn sàng giáng trả địch đáng.

Bị thương vẫn không rời trận địa.

Although being injured not leaving the section.

Ảnh: Đoàn Công Tính

Sáng ngày 26-7, khi 2 chiếc máy bay trực thăng chở bọn cố vấn Mỹ, Chỉ huy sư đoàn dù và bọn phóng viên đổ xuống ở làng Vạn Vạn để sang Trâm Lý "chứng kiến" cảnh lính tiểu đoàn 5 dù trèo lên "tường thành đổ nát" giữa bốn bề mù mịt khói của xúng Crếp và lựu đạn khói, cầm những lá cờ sọc đưa để cho các phóng viên quay phim, chụp ảnh thì bất ngờ pháo của ta từ các cụm bắn dồn dập vào mục tiêu làm cho bọn cố vấn Mỹ và chỉ huy ngụy, phóng viên tháo chạy bán sống, bán chết. Cũng từ đó chấm dứt cái trò đánh lừa dư luận và che giấu thất bại của mình bằng cách "cắm cờ" lên Thành cổ của Mỹ - ngụy.

country in general and Quang Tri in particular had sacrificed.

*Hội thả đèn trên sông Thạch Hãn vào ngày 27/7 hàng năm.
Releasing lanterns festival in Thạch Han river on 27 of July
yearly. Ảnh: Võ Minh Hoàn*

The bright green grass of the citadel is vivified by lives of the soldiers "Every square of land was paid by a meter of blood". Long Hung roundabout, protection stronghold in the east-south of the citadel were called "bomb roundabout", "fire roundabout". However, many armed force units insisted on staying to drive back the enemy. Twenty soldiers protected stronghold at railway bridge roundabout bravely died. Thạch Han river landing, a place soldiers and materials supplies had also suffered from enemy fires. Tens years later, a veteran made a visit to former battle field, burning incense to his comrades, he choked in emotion:

*"Down Thạch Han river, please lighten a paddle
My friend might lay there in its bottom
Yes, many youth deaths turned into waves
To console peaceful river banks forever"*

Tens years go by, on public media, the message looking for those soldiers who died in Quang Tri citadel in 1972 is still echoed. Yes, thousands of soldiers of the country had laid down here forever.

CHIẾN CÔNG VÀ TỐN THẤT QUA 81 NGÀY ĐÊM BẢO VỆ THÀNH CỔ QUẢNG TRỊ

Cuộc chiến đấu 81 ngày đêm bảo vệ Thành cổ Quảng Trị đã kết thúc. Đây là cuộc chiến đấu giành đi giật lại dài ngày nhất, gay go ác liệt nhất. Mỗi tấc đất ở đây đã vùi xác hàng trăm tên địch và cùng thấm nhiều máu của chiến sĩ và đồng bào ta. Đây là trận chiến đấu hào hùng oanh liệt nhất làm sáng ngời một chân lý: Kẻ xâm lược có sức mạnh, vũ khí tối tân đã chịu thua những con người có ý chí thép gang vì độc lập tự do của Tổ quốc.

*Nụ cười thách
thức bom đạn.*

*The smile against
bombs & bullets*

Ảnh:

Đoàn Công Tính

Một đội quân đông trên 5 vạn tên, có thừa thãi sức mạnh bom đạn đã bị đánh bại trong chiến dịch phản kích: 26.000 tên bị xóa sổ, trong đó 10.000 tên đủ sắc lính đã phơi xác dưới chân Thành cổ. 349 xe (có 200 xe tăng) và 230 khẩu pháo bị phá huỷ, 205 máy bay các loại bị bắn rơi. Trước thất bại của Mỹ, tờ báo phổ U-ôn kêu lên: "Kỷ luật, lý tưởng và tinh thần coi thường cái chết đã kết hợp với nhau như thế nào mà khiến các chiến sĩ Việt cộng vẫn xông lên dưới mưa bom B52. Không có một nhà phân tích nào ở Mỹ đi đến một giải thích đầy đủ". Thành cổ cùng với thị xã Quảng Trị đã được Nhà nước ta tuyên dương Anh hùng lực lượng vũ trang nhân dân. Lập nên

RESTORATION, REHABILITATION OF QUANG TRI CITADEL

With a value and dimension of the armed feat experienced by sacrifices of thousands soldiers and people of the country and heroic Quang Tri, and in a purpose to restore an ancient architectural construction work, Ministry of Culture and Information has ranked Quang Tri citadel and relating places like Bo De school, Long Hung roundabout, Tri Buu church... among national relics according to the decision 235/VH-QD on December 12, 1986.

In 1994, Quang Tri citadel has again ranked among extremely important national relics. Quang Tri citadel relic belongs to a group of the relics in the east- south of Quang Tri province. A memorial house of the late General Secretary Le Duan - to the north. Ai Tu palace under Nguyen Hoang Lord and Ai Tu former airfield is 5 km to the north-west, La Vang cathedral is 5 km to the south-west... not mention yet other places which had bore a trace of 81 fighting days like railway bridge roundabout, strongholds at Long Quang, Long Hung, Bo De school...

Besides the value and dimension of the citadel itself, the relic has an advantage in its location right in the center of a vivified and developed town. Quang Tri citadel relic has driven attention from the whole country and the rehabilitation of the citadel has been carried out quickly.

Because it had endured a huge volume of bomb and shell in the war, after the liberation, the citadel has remained nothing but some walls, some cells, front gate, and rear gate. The citadel was mostly leveled. In February of 1992, Ministry of Culture and Information had invested in building some components like memorial temple, restoration of front gate, moat revetment, planting thousands of coconut trees inside the citadel...

In 1997, on the 25 year anniversary of Quang Tri liberation, a show room with lots of addition exhibits and valuable materials were inaugurated in the citadel.

những chiến công vang dội đó, nơi đây đã thấm đẫm máu của hàng ngàn chiến sĩ, đồng bào của Quảng Trị và cả nước.

Có ai biết rằng dưới lớp cỏ non Thành cổ là nơi bao chiến sĩ đã ngã xuống. Ngã ba Long Hưng - chốt bảo vệ Thành cổ ở phía đông nam, được xem là "ngã ba bom", "ngã ba lửa". Vậy mà hết đơn vị này đến đơn vị khác đã bám trụ đến cùng. Hay 20 dũng sĩ án ngữ ở Ngã ba cầu Ga thì đã có 19 người hy sinh. Bến sông Thạch Hãn, nơi xuất quân qua tiếp viện cũng bị bom đạn kẻ địch tàn phá, cướp đi sinh mạng của biết bao chiến sĩ, để hôm nay có người cưu chiến binh về thăm, thắp hương cho đồng đội, nghẹn ngào:

*"Đò lên Thạch Hãn ơi... chèo nhẹ
Đáy sông còn đó bạn tôi nằm
Có tuổi hai mươi thành sóng nước
Vỗ yên bờ, mãi mãi ngàn năm..."*

(Lê Bá Dương)

Mấy mươi năm trôi qua, trên các phương tiện thông tin đại chúng vẫn vang mãi những lời nhắn gửi "Chiến sĩ:... hy sinh tại chiến trường Quảng Trị năm 1972. Ai biết phần mộ ở đâu, xin báo về...". Kể sao xiết sự đau thương mất mát ở nơi đây, nơi yên nghỉ đời đời của hàng nghìn Anh hùng liệt sĩ từ khắp mọi miền đất nước.

CÔNG CUỘC TRỪNG TÙ, TÒN TẠO DI TÍCH THÀNH CỔ QUẢNG TRỊ

Với giá trị và tầm vóc chiến công đã được đúc kết bằng xương máu của hàng vạn chiến sĩ, đồng bào cả nước và Quảng Trị anh hùng, cũng như để bảo tồn một công trình kiến trúc cổ, Thành cổ Quảng Trị được Bộ Văn hoá - Thông tin xếp hạng di tích Quốc gia theo Quyết định số 235/VH-QĐ ngày 12-12-1986 cùng với các di tích liên quan như: Trường Bồ Đề, Ngã ba Long Hưng, nhà thờ Trí Bưu... Năm 1994, Thành cổ Quảng Trị lại được xếp vào danh mục những di tích Quốc gia đặc biệt quan trọng.

To deserve its scale and historical value of Quang Tri citadel, from February 1992, this relic was restored by the Ministry of Culture and Information up to the recollection park which includes the following items:

- Central Memorial; restore the front gate; cover all moat revetments with cementation of all moat revetments, pathways, grow trees to create shadow.

- Exhibition area in the south - west corner, which was built and put into use from 2002. The visitors can see hundreds of objects, documentary pictures recalling glorious duration of 81 historical days and nights.

- In coming time, the Government will continue its investment to restore, reconstruct and fulfill uncompleted following items:

- The imprinted area of 81 fighting days and nights in the south-east corner, restoring Quang Tri battle field in 1972 with bomb craters, trenches, shelters, strongholds, etc. Install 81 natural rocks to emblem 81 heroic fighting days and nights of our people and army.

- Restore the original part of the citadel in the north-east corner, reproduce architectural items with a small scale.

- Cultural park area in the north-west corner, comprising of pathways, benches, sport ground and recreation facilities.

On the route from north to south (highway 1), via Quang Tri town, turn the north about 02 km; you will see a "fire beaten" citadel of the past. You are highly appreciated to burn an incense to memorize martyrs who died on sacred land of Quang Tri. You will be recollected in severe but glorious old scenes of Quang Tri battlefield in 1972 and to see a strong revivification of a land notorious with bombs and shells of the enemy. Quang Tri citadel, a traditional destination of generations and respect of friends on over the world, is longing for you.

Di tích Thành cổ lại nằm ở vị trí trung tâm của toàn cụm di tích ở phía nam của tỉnh Quảng Trị: Nhà lưu niệm Tổng Bí thư Lê Duẩn chỉ cách 3km về phía bắc, dinh Ái Tử thời Chúa Nguyễn Hoàng, sân bay căn cứ Ái Tử thời Mỹ - nguy cách 5km về tây bắc, Nhà thờ La Vang cách hơn 5km về phía tây nam... Đó là chưa kể đến các địa điểm in đậm dấu ấn trận đánh 81 ngày đêm (Ngã ba cầu Ga, chốt Long Quang, Long Hựu, Trường Bò Đẻ...) đều rất gần Thành cổ.

Tuổi trẻ Việt - Lào hành hương về Thành cổ Quảng Trị
Viet - Lao youths are on pilgrimage to Quang Tri Ancient
Citadel. Ảnh: Phương Hoan

Vì vậy, bên cạnh tầm vóc, giá trị của nó, sự lợi thế của một di tích trung tâm có vị trí tọa lạc trong lòng một thị xã đang hồi sinh, phát triển, di tích Thành cổ đã và đang được cả nước hướng về, các cấp quan tâm, việc tôn tạo triển khai nhanh chóng, quy mô.

Do phải gánh chịu một khối lượng bom đạn khổng lồ trong chiến tranh nên từ sau ngày đất nước được giải phóng, Thành cổ Quảng Trị chỉ còn dấu vết của một số đoạn thành, lao xá, cổng tiền, hậu. Các công trình kiên cố bị san bằng, ngổn ngang gạch vụn. Tháng 2-1992, Bộ Văn hóa - Thông tin đầu tư tôn tạo các hạng mục: Đài tưởng niệm, trùng tu cổng tiền, kê hào thành, trồng hàng nghìn cây dừa quanh thành (bên trong)...

Đề xứng đáng với tầm vóc, giá trị lịch sử của Thành cổ Quảng Trị, từ tháng 2-1992, di tích này đã được Bộ Văn hóa - Thông tin đầu tư tôn tạo để nơi đây trở thành một công viên văn hóa tưởng niệm, bao gồm các hạng mục sau:

- Đài tưởng niệm trung tâm; trùng tu cổng tiền; kè lại toàn bộ hệ thống hào thành, đường đi; cây bóng mát, cây tạo cảnh quan.

- Khu nhà Bảo tàng đặt tại góc tây nam, được xây dựng và đưa vào sử dụng từ năm 2002. Tại đây, du khách được xem hàng trăm hiện vật, ảnh tư liệu, gợi nhớ lại một thời bi hùng của cuộc chiến đấu 81 ngày đêm lịch sử.

Trong những năm tới, Nhà nước sẽ tiếp tục đầu tư để đẩy mạnh công cuộc trùng tu, tái thiết cũng như hoàn thiện các hạng mục đang còn dang dở, đó là:

- Khu ghi dấu ấn về cuộc chiến đấu 81 ngày đêm ở góc đông nam, tái tạo lại chiến trường Quảng Trị năm 1972 với hố bom, hầm, hào, công sự...Đặt 81 khối đá tự nhiên tạc văn bia mô tả cuộc chiến đấu phi thường qua 81 ngày đêm của quân và dân ta.

- Khu phục dựng Thành cổ nguyên sinh ở phía đông bắc, phục chế lại một số công trình kiến trúc cổ với tỷ lệ nhỏ hơn.

Khu công viên văn hoá ở phía tây bắc gồm hệ thống đường đi, ghế đá, sân thể thao, các thiết bị vui chơi.

Trên đường thiên lý Bắc - Nam (Quốc lộ 1A), ngang qua thị xã Quảng Trị, rẽ về phía bắc 2km là đến Thành cổ một thời "lửa - thép". Mời các bạn hãy đến thấp nén hương để tưởng nhớ đến các Anh hùng liệt sĩ đã ngã xuống trên mảnh đất thiêng liêng Quảng Trị. Bạn sẽ đắm mình trong một không gian gợi nhớ đến chiến trường Quảng Trị năm 1972 đầy khốc liệt và hào hùng, thấy được sự hồi sinh, vươn mình của một vùng đất một thời đầy mưa bom, bão đạn. Thành cổ Quảng Trị, điểm hẹn truyền thống của mọi thế hệ và niềm kính phục của bè bạn thế giới đang chờ đón các bạn.

NHÀ XUẤT BẢN THUẬN HÓA

33 Chu Văn An - Huế

ĐT: 054.3823847 - 3821228

Fax: 054.3848345

Email: nxbtthuanhoa@vnn.vn

*****

Chịu trách nhiệm xuất bản: Nguyễn Duy Trì

Chịu trách nhiệm nội dung: Ngô Thanh Bảo

Biên tập: Nguyễn Quang Chức

Văn Nhĩ

Phương Minh

Chí Tài

Lương Hà

Bản dịch tiếng Anh: Minh Đức

Sửa bản in: Nguyễn Quang Chức

Trình bày: Thanh Song

Ảnh bìa: Cối thiêng Thành cổ: Hoàng Miên

In 10.000 cuốn, khổ 12,5 x 20,5cm. Tại Công ty Cổ phần in Thuận Phát. Số đăng ký KHXB: 205-2010/CXB/83-05/ThuH. Quyết định XB số: 43/QĐ-XBTH cấp ngày 7/4/2010. In xong nộp lưu chiểu tháng 4 năm 2010.

